

International Publishers Association
Open Freedom to Publish Meeting: The impact of war on the freedom to publish -
Ukraine
Tuesday 7 February

Opening Speech
Oleksandr Afonin
President
Ukrainian Publishers and Booksellers Association

ВПЛИВ ВІЙНИ НА СВОБОДУ ПУБЛІКАЦІЙ

Добрий день, шановні пані та панове, колеги!

Я радий, що нарешті сталася подія, про яку впродовж багатьох місяців ми говорили з Хосе Боргіно і яка довго відкладалася.

Сьогодні ми будемо говорити про Україну та її видавничу справу в колі людей із багатьох країн світу, які причетні до книговидання. Отже, про свободу публікацій, однак у дещо іншій площині, ніж ми звикли говорити з року в рік на численних конференціях.

Чи є в Україні нині свобода публікацій? Відповідь буде двозначною: і так, і ні.

Якщо розглядати в суто політичній площині, то в українському законодавстві, яке регулює національне книговидання, відсутні обмежувальні норми чи цензура, що би прямо суперечило рішенням ООН та міжнародним конвенціям у цій царині. Тобто, оцінюючи політику України як держави в забезпеченні свободи книговидання, я кажу ТАК.

Однак майже рік тому, 24 лютого 2022 року, путінська імперська росія, розпочавши ніким не спровоковану агресію проти України, у озвучених нею цілях заявила про наміри позбавити українців не тільки прав на свободу слова, публікацій, рідну мову, а й на саме життя. І вже 11 місяців українське книговидання бореться, виживає, працює всупереч намаганням агресора позбавити його права на існування.

У своїй нещодавній публікації президентка Міжнародної асоціації видавців Каріна Панса згадувала про загиблого нашого колегу з Лівану Локмана Сліма, який за право видавати те, що він хоче, заплатив власним життям, і що за це ніхто досі не поніс відповідальності.

Так от, за час, що минув від початку війни в Україні, вже сотні українських видавців, редакторів, ілюстраторів, поліграфістів, працівників книжкової торгівлі заплатили власним життям за право на свободу публікацій і їх поширення.

За допомогою зброї, артилерійських, бомбових та ракетних атак по містах і селах України, її інфраструктурних та енергетичних об'єктах агресор намагається позбавити

українську націю власної книги як духовно-інтелектуального продукту, що формує людину як цивілізовану особистість.

Упродовж 2022 року, року війни, із 1 059 видавництв, що працювали 2021 року, залишилося лише 563. Кількість видань, що вийшли друком в українських видавництвах за минулий рік, порівняно з 2021 роком, зменшилися за кількістю назв на 60 %, а за сумарним накладом майже на 80 %. На все населення України було видано 8,5 мільйона примірників різножанрової літератури — фікшн, нон фікшн, дитячої, навчальної. Минулого року, а не виключено, що це станеться й нинішнього, українські школярі залишилися без друкованих підручників.

Так, ми щиро вдячні колегам із інших країн за їхні листи солідарності, співчуття, пропозиції щодо проведення безкоштовних консультацій, семінарів, вебінарів із питань організації сучасного книговиробництва. Однак ви не можете і дай, Боже, щоби ніколи не змогли консультувати нас і ділитися досвідом про те:

- як урятувати і зберегти зі згорілих після ракетних ударів комп'ютерів макети підготовлених до друку книжок;
- як під артилерійськими обстрілами друкувати книжки і з загрозою для життя вивозити їх у безпечне місце;
- як зібрати разом працівників, які змушені були з зони бойових дій роз'їхатися по всьому світі;
- як надіслати авторові на вичитку макет написаної ним книги, коли він у цей час в окопі відбиває атаку випущених із тюрем злочинців, одягнених у російську військову форму;
- де знайти кошти, щоби відновити втрачене, пошкоджене, спалене майно і продовжити видання книжок, відстоювати свою «свободу публікацій»;
- як взагалі працювати за відсутності по всій країні електроенергії 12–18 годин на добу внаслідок знищення російськими ракетами електростанцій та електромереж.

Сьогодні для того, щоби зберегти свою свободу публікацій, українське книговидання потребує дуже серйозної допомоги, із запитом на яку ми вже зверталися до вас, наші колеги з Міжнародної асоціації видавців, виписуючи ті варіанти допомоги, якої ми найбільше потребуємо. Озвучу їх ще раз. Це:

- купівля вами прав на твори українських авторів і їх переклад та видання мовами народів світу;
- закупівля та розміщення української книги на полицях європейських і світових книготорговельних мереж і бібліотек;
- фінансова допомога через благодійні фонди на закупівлю книжок українських видавництв для українських бібліотек, фонди яких були знищені, а приміщення зруйновані під час бойових дій;
- фінансова допомога працівникам видавництв і книгарень, які внаслідок війни втратили близьких, житло, майно, засоби для існування.

Сьогодні свобода публікацій для українських видавництв значною мірою залежить від вашого розуміння, колеги, того стану, в якому опинилося українське книговидання, і від вашої реальної допомоги нам.

Я хочу щиро подякувати нашим польським колегам, керівництву німецької Асоціації видавців і книгорозповсюджувачів та Франкфуртського книжкового ярмарку, колегам з Італії та Таїланду, а також групі небайдужих американців на чолі з Аскольдом Мельничуком за таку допомогу. Вони перші зрозуміли, що для боротьби за свою свободу, зокрема і свободу публікацій, нам потрібні не лише співчуття, а й реальна дієва і фінансова підтримка, і надали й продовжують надавати організаційну та фінансову підтримку. Сподіваємося, що це зроблять і колеги з інших країн.

А поки ми, напружуючи всі сили, людські та матеріальні ресурси, ведемо важку боротьбу з абсолютним злом у особі путінської росії за нашу і вашу свободу, і не лише публікацій, а взагалі за право жити у вільному демократичному світі й залишатися людьми.

Дякую за увагу.